

MEB KİTAPLARINDA YER ALAN DEYİMLER

1. Açığa vurmak: Saklı, gizli tuttuğu bir konuyu herkese duyurmak

2. Açığı çıkmak: Kendisine teslim edilmiş olan para ya da eşyanın sayım sonunda eksik olduğunu görmek

3. Açık kapı bırakmak: Görüşme konusu olan sorun üzerine son sözü söylemeyip biraz daha elverişli bulunmaya olanak tanımak

4. Açık yürekli: Düşündüğünü olduğu gibi söyleyen, gizli yönü olmayan içi temiz “Açık kalpli”

5. Ağırdan almak: Bir işi yapmak için hemen davranmamak, gönülsüz isteksiz gibi hareket etmek

6. Ağırına gitmek: Bir söz bir davranış, bir kimseye ağır gelmek, o kimsenin gücenmesine yol açmak, onuruna dokunmak “Gücüne gitmek”

7. Ağız açtırmamak: Çok konuşarak başkalarının bir şey söylemesine fırsat vermemek

8. Ağız ağıza vermek: İki kişi birbirine pek yakın durarak gizlice konuşmaya dalmak

9. Ağız birliği etmek: Aynı şeyi söylemeyi ya da yapmayı aralarında kararlaştırmak “Ağız bir”

10. Ağız kalabalığı etmek: Konu dışı gereksiz sözler söylemek

11. Ağız kalabalığına getirmek: Konu dışı, gereksiz sözlerle karşısındakini şaşırtarak istediği sonuca varmak

12. Ağız gevşek: Sır saklamayan

13. Ağız pek: Sır saklar “Ağız sıkı”

14. Ağız kulaklarına varmak: Çok sevinmek

15. Ağız süt kokmak: Çok genç ve deneyimsiz olmak

16. Ağız var, dili yok: Çok az konuşan, sessiz, kimseye karşılık vermez

17. Ağız yanmak: Bir şeyden büyük zarar görmek

18. Ağızına geleni söylemek: Ağır ve kırıcı sözler söylemek

19. Ağızına sakız olmak: Bir şeyi çok tekrar etmek

20. Ağızda bakla ıslanmamak: Hiç sır saklayamamak

21. Ağızından baklayı çıkarmak: Sabrı tükenip o zamana kadar sakladığı şeyleri söylemek

22. Ağızından düşürmemek: Hep aynı şeyin sözünü etmek

23. Ağızından kaçırmak: Söylemek istemediği şeyi farkında olmadan bildirivermek

24. Ağzından laf almak: Bir kimseyi konuşturarak gizli tuttuğu şey üzerine bilgi edinmek “Ağzını aramak”

25. Ağzını bozmak: Küfretmek ve buna benzer sözler söylemek

26. Akan sular durmak: Tersî söylenemeyecek bir durum meydana gelmek

27. Akıl almamak: Bir şeyin olabileceğine hiç kimsenin inanmayacağını sanmak, anlamamak

28. Akıllı uslu: Taşkın davranışları olmayan, dengeli

29. Akıntıya kürek çekmek: Olmayacak bir iş uğrunda boşuna çabalamak

30. Aklına esmek: Daha önce düşünmemiş olduğu bir şeyi birden yapmaya karar vermek

31. Aklına gelen başına gelmek: Olmasından korktuğu durumun kötü etkisine uğramak

32. Altında kalmamak: Gördüğü iyiliği ya da kötülüğü karşılıksız bırakmamak

33. Altından kalkmak: Zor bir işi başarmak

34. Arada kalmak: Anlaşamayan iki tarafı uzlaştırmak üzere araya girme yüzünden güç duruma düşmek

35. Aralarından su sızmamak:

Birbirleriyle çok yakın sıkı fıkı ahbap olmak “Yağlı ballı olmak”

36. Arka çıkmak: Birini başkalarına karşı korur durumda olmak

37. Atıp tutmak: Yüksek laflar söylemek, ağır sözlerle öfkesini göstermek

38. Ayağı yere değmemek: Çok sevinmek, sevinçten hoplayıp zıplamak

39. Ayağına gelmek: Bir kimse veya bir şeyin kendisinin yanına gelmesi, emek verilmeden elde etmek

40. Ayağına dolaşmak: Başkasına yaptığı kötülüğün kendi başına gelmesi, iş yapmakta olan birine engel olmak

41. Ayağı alışmak: Bir yere gidip gelme alışkanlığı edinmek

42. Ayağını çekmek: Daha önce sık gittiği yere artık gitmez olmak

43. Ayağını kesmek: Bir yere gitmez olmak! Başkasını bir yere artık uğramaz hâle getirmek

44. Ayaklarına kara sular inmek: Çok yorulmak, güçsüz kalmak

45. Aynı ağız kullanmak: Aynı şeyi söylemek “Aynı telden çalmak”

46. Aynı tas aynı hamam: Hiçbir şey değişmemek, her şey olduğu gibi kalmak

47. Aynı yolun yolcusu: Aynı düşünce, davranış ve tutumda olanlardan her biri

48. Baş koymak: Bir amaca varmak için ölümü göze almak, kendini feda etmeye hazır olmak

49. Baş ağrımak: Bir işten dolayı sorumlu duruma düşmek

50. Baş dinç olmak: Huzur içinde olmak, kaygısı tasası olmamak

51. Baş kalabalık olmak: Yanında iş dolayısıyla çok kişi bulunmak

52. Başını boş bırakmak: Bir kişiyi denetimsiz, kendi hâline bırakmak

53. Başının çaresine bakmak: Kimsenin yardımı olmayacağı anlaşıldıktan sonra içinde bulunduğu güç durumdan kurtulma yolunu kendisi aramak

54. Bir dediğini iki etmemek: Birinin istediğini hemen yapmak

55. Bir kalemde: Bir defada, birden, toptan

56. Burnundan solumak: Çok öfkelenip sinirlenmiş olmak

57. Can evinden vurmak: Bir kimseye yaşama olanağı kalmayacak biçimde kötülük yapmak

58. Canı çıkmak: Ölmek, çok yorulmak, bitkin bir hâle gelmek

59. Canı tez: Bir işin çarçabuk yapılmasını ister, yaratılıştaki olan, sabırsız, ıvecen

60. Canından bezmek: Çektiği sıkıntı yüzünden artık yaşamayı istemeyecek duruma gelmek

61. Canını dişine takmak: Bir işi başarmak için büyük sıkıntıları, tehlikeleri göze almak

62. Canla başla: Hiçbir özveriden kaçmayarak, var gücüyle

63. Cana yakın: Sevimli ve çabuk iletişime geçen

64. İçini dökmek: Derdini anlatmak

65. Dağlar dayanmaz (Bu acıya): Çok ağır bir yıkımdır; insanı, dağ olsa bile çökertir

66. Dağlara taşlara: Sözü edilen yıkım hepimizden uzak olsun

67. Dağları devirmek: Güç yetmez gibi görünen güç ve ağır işler başarmak

68. Dağlara düşmek: Büyük bir üzüntü sebebiyle insanlardan kaçıp ıssız kırsal yerlerde dolaşır olmak

69. Dile getirmek: Susan birini söyletmek, bir durum veya olayı sözle belirtmek

70. Dili çözülmek: Konuşmaya başlamak "Dili açılmak"

71. Dili tutulmak: Korku, heyecan gibi nedenlerle söz söyleyemez olmak

72. Dili varmamak: Kötü veya karşısındakini üzecek bir şeyi söyleyememek

73. Dili yanmak: Üzüntü ve eziyet çekmek, zarara uğramak

74. Dize gelmek: Güçlü nün buyruğunu kabul etme durumuna gelmek

75. Dizgini ele almak: işi kendisi yönetmeye başlamak

76. Dizini dövmek: Çok pişman olmak

77. Dizinin bağı çözülmek : Korkudan ayakta durma gücü kalmamak

78. Dut yemiş bülbüle dönmek: Önce çok konuşurken artık sesi çıkmaz olmak

79. El ele vermek: iş birliği yapmak, güçlerini birleştirmek

80. El üstünde tutulmak: Bir kimseyi çok sevmek ve ona saygı göstermek

81. Elden çıkarmak: Satmak

82. Elden düşme: Satışı yapılan yerden değil, daha önce edinmiş olan kimseden almak, ikinci el

83. Ele avuca sığmamak: Söz dinlememek, kural tanımamak, afacan

84. Ele almak: Üzerinde çalışmaya, uğraşmaya başlamak

85. Elinden bir şey gelmemek: Bir şey yapma olanağı bulamamak, bir iş yapmayı bilememek

86. Enine boyuna: Her yönüyle, çok ince ayrıntılarıyla, enikonu

87. Gece gündüz dememek: Vaktin uygun olup olmadığına bakmamak, sürekli, aralıksız

88. Göklere çıkarmak: Pek çok övmek

89. Gönlü olmak: Razi olmak

90. Gönlünü almak: Kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek

91. Gönlünü hoş etmek: istediğini yaparak sevindirmek

92. Gönül almak: Birini uygun davranışla, bir armağanla sevindirmek

93. Gönül okşamak: Birini söz veya davranışla sevindirmek

94. Gönül vermek: Sevgi ile bağlanmak

95. Göz atmak: Uzun uzadıya üzerinde durmayıp şöyle bir bakmak

96. Göz kulak olmak: Korunması gereken bir kimseyi ya da bir şeyi görüp gözetmek

97. Gözden geçirmek: Okumak, niteliğini anlamak için her tarafa bakınmak, durumu incelemek

98. Gözleri dolmak: Üzölme ve duygulanmadan dolayı gözleri yaşla dolmak, ağlayacak gibi olmak

99. Gözleri kararmak: Baş dönmesinden, açlıktan, aşırı yorgunluktan gözleri iyi göremez olmak

100. Gözleri süzölmek: Göz kapakları birbirine yaklaşmak, uykusu gelmek

101. Gözleri yaşarmak: Çok duygulanılan bir olay veya durum karşısında gözlerinden yaş gelmek

102. Gözlerine inanmamak: Gördüklerinin doğru olduğuna inanamayacak kadar şaşırmak

103. Gözü arkada kalmak: Kendisi ayrıldıktan sonra bıraktığı işin ya da kişinin ne durumda olduğunu merak içinde bulunmak

104. Gözü gönlü tok: Geçim sıkıntısı çekmesine rağmen kimseden yardım istemeyen ve yapılan yardımı zorla kabul eden

105. Gözü ısırmak: Tanır gibi olmak, görmüşlüğü bulunmak

106. Gözüne girmek: Anlayışlılığı, alışkanlığı, becerikliliği ile büyüğünün saygı ve güvenini kazanmak

107. Gözüne uyku girmemek: Uyuyamamış olmak

108. Gözünü kırpmadan: Duraksamadan, düşünmeden, çekinmeden

109. Gün doğmak : İsteklerini en iyi biçimde gerçekleştirebileceği çok elverişli koşullar ortaya çıkmak

110. Hafife almak: Önemsiz saymak

111. Hayat vermek: Canlandırmak, can vermek

112. Hayatını kazanmak: Kazancıyla geçimini sağlamak

113. Hem nalına hem mihına vurmak: Bir bu yanı, bir buna karşıt yanı destekleme durumu

114. Hem suçlu hem güçlü : Suçlu olduğu hâlde suçsuz gibi davranan; dahası karşısındakini suçlamaya yeltenen

115. Hem ziyaret hem ticaret: Birisiyle görüşmeye giden kimsenin, bu gidişten yararlanarak başka bir işi de halletmeye çalışması durumu

116. Hop oturup hop kalkmak: Öfke, heyecan vb. sebeplerle yerinde duramaz olmak

117. İç geçirmek: Derin soluk alarak üzüntüsünü belli etmek, içini çekmek.

118. İçi ezilmek: 1) Acıkmadan dolayı midenin rahatsızlık vermesi 2) Üzölme, yüreği burkulmak

119. İçi içine sığmamak: Çok heyecanlanıp sevinmek

120. İçi kan ağlamak: Yüzünden belli etmeyerek çok acımak, çok üzüntü duymak

121. İçi sızlamak: Bir şey veya kişi için üzülmek

122. İçi yanmak: Çok büyük bir acı ve üzüntü duymak

123. İçine doğmak: Ortada bir olay yokken, olacak şeyi tahmin etmek, sezinlemek

124. İçine dert olmak: Bir şey yapmak istediği hâlde yapamamış olduğu

125. İnada binmek: Karşılıklı olarak fikirden, işten dönmemek

126. İnce eleyip sık dokumak: Çok dikkatle en küçük ayrıntılara kadar titizlikle incelemek

127. İnceden inceye: Çok dikkat ederek, en küçük ayrıntılara değin

128. İpe un sermek: İş yapmamak için bahaneler ileri sürmek, engeller göstermek

129. İşin içinden sıyrılmak: Karışık bir işten kendini kurtarmak

130. İşini bilmek: Nereden, nasıl yarar sağlayacağını bilmek, yapacağı iş için gerekli bilgiye sahip olmak

131. Kabına sığmamak: Taşkın davranışlarda bulunmak

132. Kabuğuna çekilmek: Dışarı ile ilgisini kesip kimse ile görüşmemek

133. Kafa patlatmak: Bir şey üzerine çok düşünmek

134. Kafası şişmek: Çok gürültülü şeyler dinlemekten rahatsız olmak

135. Kâle almamak: Sözünü etmeye değer saymamak, önemsiz bulmak

136. Kapısını aşındırmak: Evine, yanına çok gidip gelmek

137. Karda gezip izini belli etmemek: Yaptığı uygunsuz işi kimsenin sezmeyeceği bir ustalıkla yapmak

138. Kemer sıkmak: Giderleri kısararak tutumlu bir yaşayışa katlanmak

139. Kılı kırk yarmak: Çok dikkatle, en küçük ayrıntılarına kadar titizce incelemek

140. Kılını bile kıpırdatmamak: Bir olay karşısında en ufak bir davranışta bulunmamak

141. Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla:

Düşüncelerimi doğrudan ona söyleyemediğim için sana söylüyorum; oysa sözlerim sana değil onadır.

142. Kime niyet kime kismet: O yararlanırsın diye hazırlanan güzel şey, ona değil, başka bir kimseye kismet olmak

143. Kimsenin tavuğuna kış deme: Kimseyi rahatsız edecek en küçük bir davranışta bulunmamak

144. Kol kanat germek: Bir kimseyi koruyuculuğu altına almak

145. Kolayına kaçmak: Bir işi yapmak için kolay ve kestirme yolu seçmek

146. Körü körüne: Davranışının gerekçesini ve nasıl bir sonuca varacağını bilmeden, düşünmeden

147. Kulağı tetikte (kirişte) olmak: Gelecek sözü, haberi her an duymaya hazır olmak

148. Kulağına küpe olmak: Başına gelen işten unutamayacağı bir ders almak

149. Kulak kabartmak: Belli etmemeye çalışarak gizlice dinlemek

150. Kulak kesilmek: Bütün dikkati ve isteğiyle dinlemek

151. Kulak vermek: iyi anlamak üzere dinlemek

152. Küplere binmek: Çok öfkelenip ateş püskürmek

153. Leb demeden leblebiyi anlamak: Birinin daha söze başlarken ne demek istediğini anlamak

154. Nabzını yoklamak: Bir kimsenin eğilimini anlamaya çalışmak

155. Ne hâli varsa görsün: Yanlış bir yolda. Söz de dinlemiyor. Artık işine karışmayacağım, istediğini yapsın.

156. Ortaya dökmek: Hepsini sergilemek, herkese göstermek

157. Pişkinliğe vurmak: Kendine önem verilmemesini, soğuk davranılmasını anlamazlıktan gelmek, kötü davranışa aldırmmamak

158. Saçını süpürge etmek: Birileri uğruna özveri ile çalışmak

159. Sıcağı sıcağına: Zaman geçip unutulmadan

160. Sözünün eri olmak: Verdiğı sözü ne pahasına olursa olsun yerine getirmek

161. Sudan (denizden) çıkmış balığa dönmek: Kendi çevresinden ayrılan kişinin içine girdiğı yeni ortama alışmakta güçlük çekmesi

162. Tadına varmak: Güzelliğini, tadını gereğı gibi duymak

163. Tepeden bakmak: Kendisini karşısındakinden üstün görmek

164. Tüyleri diken diken olmak: Üşümekten, korkmaktan, dehşet duymaktan vücuttaki kıl dipleri kabarmak

165. Üstesinden gelmek: Zor bir işi başarmak

166. Üstüne almak: Bir davranışın kendisine karşı olduğunu sanmak

167. Ya bu deveyi gütmeli ya bu diyardan gitmeli: Bu işi yaparsan ne âlâ yapmazsan buradan gidersin

168. Yıkım olmak: Büyük zarara, felakete uğramak

169. Yola getirmek: Birinin ters durumunu düzeltmek

170. Yolunu bulmak: Bir işin amacını, biçimini bulmuş ve uygulamada bulunmuş olmak

171. Yolunu şaşırmak: Doğru yoldan ayrılmak, kötü yola sapmak

172. Yüzünden düşen bin parça: Suratı asık, canının çok sıkıldığı yüzünden açıkça belli

